

SZÉKELY-UDVARHELY

— AZ UDVARHELYMEGYEI FÜGGETLENSÉGI ÉS 48-AS KOSSUTH-PÁRT POLITIKAI LAPJA —

— A SZÉKELYUDVARHELYI „SZÉKELY TARSASÁG” ÉS TÖBB EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE —

Megjelen hetenkint kétszer: csütörtökön és vasárnap.
 ELŐFIZETÉSI ÁRA: egész évre 10 K, félévre 5 K, negyedévre 2 K 50 fillér. Külföldre egész évre 12 K. Középek, községi előljárók, papok és gazdasági egyetli tagok egész évre 8 K, t. nitok, községi és körjegyzők szintén egész évre 7 koronáért kapják. Egy példány ára 10 fillér. Helyközi telefon 15. sz.

FELELŐS SZERKESZTŐ:
BETE GH P A L
 LAPTULAJDÓSNOS.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL: Székelyudvarhely, Kossuth-utca 31. szám, hova a kéziratok, hirdetések és előzetések küldendők. — Kéziratokat vissza nem adunk. Hivatalos hirdetések 100 szóig minden szó 6 fillér, azon felül 4 fillér, magán hirdetések négyzet cm. 8 fillér, többszöri közlésnél 6 fillér. Nyit-tér so a . K. Díjak előre fizetendők. — M. kir. postatakarékpénztári csekk- és klóring 10,489. szám

Elég volt . . . ne tovább!

Akarmelyik csizmadianas is azért áll be tanoncnak, hosszú éveken át azért türi — sokszor bizony sanyaru, lábszijas életét, hogy szenvedései után: „legény”, segéd lehessen. Segédi állapotában pedig szorgalmasan törekszik, hogy végre ő is önálló és így mester sorba juthasson.

Magyarország 1848-tól fogva 1906-ig, tehát ötvennyolc esztendeig inaskodott; inasa volt a legbrutálisabb, a legszarnokabb mesternek: Ausztriának.

Három évvel ezelőtt a magyar nemzet, mint „elsőfoku iparhatóság” — törvényadta jogánál fogva — segéd sorba juttatta, az inaskodást megszüntette. Többséget adott a függetlenségi és 48-as Kossuth-pártnak. Ez a párt képviseli most az ország „legény” állapotát; ennek törhetetlen, kitartó, megalkuvást nem ismerő munkaságától függ jelenleg, hogy önálló mester lehet-e Magyarország, avagy továbbra is Ausztria cége alatt kinlódik — hitvány szolgálat mellett . . .

Körülbelül ehhez hasonló a magyar nemzet lealázó viszonya Ausztriával szemben. De még rosszabb, mert bármely iparossegéd szabadon választhat munkaadót. Mi még ezt sem tehetjük. Saját fajunk özrá porontyai, az örökös ingára, szolgaságba szokott 67-esek, visszakiváncokznak az inas-sorba . . .

A józan felfogású, igazi függetlenségi és 48-as érzelmi székely-magyarság azonban nem kívánja a lábszijas; önálló, független és minden osztrák befolyástól szabad nemzet kíván lenni. Önállóságát nem engedi konfiskálni, elherdálni még az osztrákok legfőbb céhmesterének a kedvéért sem.

A hatvanhetes lapok torkuk szakadtából azt kürtölik, hogy a 48-as többség zsugorodjék össze, mint az elszáradt buzaszem, mely könnyen elfér a sárga-fekete színnel bélelt mellényük zsebébe. Huzódjék vissza, lapuljon meg a nagy és hatalmas párt, mert ők biztosan tudják, hogy a király nem enged és teljesen ki van zárva, hogy a felséges ur akár az önálló bankhoz, akár a függetlenségi kormányhoz hozzájáruljon. Tehát — e szerint — nem tehetünk egyebet, mint „egyesült erővel”, viribus unitis: az osztrák kedve szerint — behódoljunk . . .

Igaza van — Buza Barna orsz. képviselőnek:

Lapozza végig akárki a magyar nemzet történetét a honfoglalástól a mai napig. Nem fog egyetlen példájára akadni az uralkodói parancs előtt való ennek a nyomorult bizantinus meghódolsának. Sőt a világtörténelem is csak itt-ott mutatja pártját ilyen abszolút engedelmességnek. Hiszen még amit az Uristen kimondott, az ellen is próbáltak az emberek védekezni, ha másképp nem, hát imádsággal, könyörgéssel. Mikor úgy „döntött” az Uristen, hogy elpusztítja Sodomát, Ábrahám könyörgött hozzá, s az Ur megváltoztatta döntését. Egyáltalában minden változik, életben, természetben; örök törvény a változás, csak éppen az önálló bankról való királyi döntés az, ami közösbankos lapok szerint örökre és feltétlenül változhatlan, úgy, hogy gazember, aki a megváltoztatására törekszik.

Pedig éppen erről a döntésről van ezer okunk feltenni, hogy változni fog. Mert tényleg igaz, amit a közösbankos lapok írnak, hogy Oroszország milliárdos befektetéssel készül ellenünk háborúra, hogy az olasz közvélemény ellenünk követeli a flotta rohamos fejlesztését s a Balkánon az angol intrika folyton életben tartja a hamu alatt izzó parazsat. Azonfelül az is igaz, hogy elintézésre vár a Balkán-államokkal való vámszerződésük ügye, Bosznia annexiója, az ezért Törökországnak fizetendő hadisarc, a szerb mozgósítás költsége, a hadsereg harc képességének fejlesztése, Dreadnought hajók építése. Hát ilyenkor képzelhető-e, hogy az uralkodó tisztán az önálló bank miatt nyílt abszolutizmussal, vagy — mint egy közösbankos lap jósolja — egymásután következő huszonöt választással felforgassa Magyarországot s megbénítsa, mindent kockára téve, a monarchia erejét és védekezési képességét?

Minél zavarosabb és fenyegetőbb a külső helyzet, minél több idebent a sürgősen elintézendő ügy, annál inkább remélhetjük, hogy elfogadja a király az önálló bankot, ha ezzel a függő ügynek sima elintéztetését s így a monarchia akcióképességét biztosíthatja.

Ezért kell most nem kapitulációra, hanem harcra egyesülnünk. A koalíció megszűnt, s nem lehet feltámasztani. Nincs is rá szükség. Jöjjön a függetlenségi pártba, aki harcolni akar a nemzeti jogokért. De aki nem akar is harcolni, annyival legalább tartozik hazájá-

nak, hogy a küzdőket ne támadja s ne bántalmazza.

Nem a lehetetlenség, hanem a győzelem teljes valószínűsége áll a mi küzdelmünk előtt s nem adhatjuk fel a küzdelmet, mert csak az a győzelem szerkezheti meg nekünk azt az önbizalmat s azt a tekintélyt, amely feltétlenül szükséges országunk belső konszolidációjához s egészséges fejlesztéséhez.

Elég volt a szolgaság! Legyünk önállóak; ne adjuk idegen, leigázó fajnak tovább is függetlenségünket. Elég volt . . . ne tovább!

Háziipari szövetkezel Székelyudvarhelyen.

Az „Első Székelyföldi Háziipari Országos Szövetkezel”, melynek eddigi székhelye Parajd volt — a szétküldött meghívók szerint — f. hó 22-ikén Székelyudvarhelyen közgyűlést tart. Gyűlése az alkalommal lesz először városunkban. És a mennyire előjelekből következtetni lehet, sikere is lesz. A tagoknak előttünk felmutatott névsora szerint a Székelyföld — s legutóbb városunknak — annyi neves és buzgó egyénisége szegődött az ügy zászlója alá, hogy ezt a sikert már e körülmény folytán is föl kell tételeznünk. A közgyűlés lefolyása elé pedig mindenesetre élénk érdeklődéssel kell tekintenünk.

Az ügy a benne rejlő heyes irányu célkitűzés folytán megérdemelné, hogy valóban diadalra jusson, még abban az esetben is, ha ez a mostani közgyűlés nem sikerülne éppen a hozzáfűzött várakozások szerint. Még ha a láng ez alkalommal elaludna is, — a mit pedig hinni nem akarunk — azt minél hamarabb újra föl kellene éleszteni.

Egy ilyen háziipari szövetkezetre a mi érdekünkön föltétlenül szükség van s annak megvalósítása jelentékeny eredményeket hozna maga után. A székely nép a külföld előtt általában úgy ismeretes, — s ez a fölfogás a valósághoz közel is jár — hogy az év néhány hónapján át, a nyári időszakban, megfeszített erővel és fáradozással dolgozik a többi hónapokban pedig fáradsága eredményét teljesen fölemészti, mert új munkája, keresetforrása nincs. A székelység megélhetése a legnagyobb részben csakugyan a föld termőképességétől, az időjárás szeszélyeitől függ, a földet miveli nehéz fáradsággal a nyári hónapok alatt s a mit ez verejeteke jutalmul nyújt, azzal meg is elégszik. Arra alig gondol egy néhány, hogy mellékesen üzött más munkával a föld változó mennyiségű és minőségű produktumait kipótolhatná, magát az időjárás és száz más körülmény szeszélyeitől

függetlenebbé tehetné. Így aztán természetes, hogy egy-két egymásután következő természetlen esztendő egész anyagi jólétét, megélhetését a válság szélére juttatja.

Ezeket a bajokat — mondhatjuk — gyökeresen orvosolná egy ilyen háziipari szövetkezel fennállása. A székely nép eddig is sok kézügyességgel birt, a férfiak faragványos munkái, a nők szövése, különleges izlésű szöttesei messze földön ismeretesek. Csak még kevés elhatározásra és igyekezetre lenne szükség és több más cikk készítését is el tudnák sajátítani s a legváltozatosabb fajtájú házi ipari termékeket lennének képesek előállítani. A meglévő ügyességet és hajlandóságot idomítani, fejleszteni már könnyűszerrel lehet.

A szövetkezel részére való dolgozás, az árusítandó cikkek előállítására nem vonná el a nép idejét és figyelmét a foglalkozásától: a föld művelésétől sem. Ezt a nyári hónapok alatt rendszeren folytathatná ezután is. A téli hónapok időjárása, hosszú estéi éppen alkalmasok az efféle háziipari cikkek előállításához, melyek ugyanis mind benn a házban való foglalkozással járnak. Az ügy megvalósíthatásának ebben rejlő előnyössége, nagyon helyesen, hangsúlyozva van éppen az újra alakulni készülő szövetkezel kezünkön levő alapszabályjaiban is.

Különben a június 22-iki közgyűlés tárgysorozatában benne van ezeknek a régi alapszabályoknak a módosítása is. Ezt is csak helyeselhetjük. Egy ilyen különleges céllal meginduló és sok tekintetben újszerű irányu intézmény nem tud mindjárt a kezdet elején minden körülmény-nyel, csupán a megkezdett munka folyamán felvetődő sok eshetőséggel előre számot vetni. Az így meglévő hiányokat csak saját tapasztalatok tanulságának felhasználása mellett lehet kellőképpen betölteni. Bizonyosan lesznek már e szövetkezel életének olyan tanulságai, melyeket ez alkalommal sikerrel fog felhasználni. Mi egyelőre e tekintetben is várakozásokkal nézünk az átalakulás napja elé.

Néhány általánosabb jelentőségű megjegyzésünket azonban röviden már itt előadjuk.

A szövetkezel megerősödésének legnagyobb ellensége maguknak a tagoknak a közönyössége. Ennek a főoka pedig magában a szövetkezel természetében rejlik. Számos tagja lévén, ezek egyenként csak vagyonnak nagyon csekély része — leg-
 többször csak fölöslege — által vannak érdekelve. Ennek a kis összegnek a sorsa őket tulságosan nem aggasztja, apadását, vagy gyarapodását kevésbé érzik meg s ezért a szövetkezel ügyeiben való részvétellel, annak támogatásával nem is törődnek sokat, legtöbbször maguk a ta-

gok sem veszik szükségleteik beszerzésénél a szövetkezetet igénybe. Ennek a közönynek érdeklődéssé való változtatására tenni kellene valamit. Arra pedig az alapszabályoknak az a rendelkezése, hogy minden tag csak egy szavazatot gyakorolhat — ha több üzletrésze van is — nem alkalmas, mert elveszi a kevést több üzlet rész megvásárlásától s így a nagyobb fokú érdeklődés állapota nem állhat elő.

Meg kellene állapítani egy maximumot, — mert ennek korlátlanága megint a szövetkezet rendeltetésével ellenkezik — hogy pl. 2—3 szavazattal bírhatnak azok, akiknek több (15—20) részjegyük van. Ezek mindjárt nagyobb készséggel törődnek a szövetkezet érdekeivel s viszont ezekkel szemben a csak egy üzlet-résszel bíró tagok is, a maguk akaratának az érvényesítésére nagyobb számmal vennének részt az ügyek intézésében. Eleve és érdeklődés fejlődne ki, a mely a szövetkezet existenciáját biztosítaná.

Alaposan meg kellene fontolni és átdolgozni az igazgatóság különösen az ügyvezető igazgató jogaira és kötelességeire vonatkozó részt is. Így a hogy van, tuiságosan nagy jogkör és kötelesség van egy emberre ruházva. Ez pedig megint a szövetkezet többi tagjainak végzetessé válható közönyét és nem törődését segíti elő.

Az ügy érdeke mindenestre megérdemli a vele való legalaposabb foglalkozást és azt, hogy megvalósulását a leghelyesebb módok és feltételek keresésével előmozdítsuk. Azt pedig, hogy a szövetkezet székhelyét Székelyudvarhelyre teszi át, csak helyesléssel fogadhatjuk s egyúttal ebből azt is következtethetjük, hogy életképes, mert felismerte a működésének leginkább megfelelő terület. Városunk eme nagy vidék felett uralkodó központi fekvése, fejlődő ipara s vidékének e foglalkozások iránti fogékonysága folytán az elvetendő mag számára jó talaj gyanánt kínálkozik.

Képviselőjelölő gyűlés.

A Solymossy Endre halálával megüresedett székelyudvarhelyi képviselői állás betöltése tárgyában megtartott jelölő gyűlés, melyet nagy nemzetiszinű falragaszokon folyó hó 13-án vasárnap d. u 3 órára a Barkóczy-féle vendéglő kerhelyiségébe hívtak össze, a jelzett időben és helyen nagy számu választópolgár jelenlétében folyt le. A jelölő gyűlést megelőzőleg két helyen is volt szűkebb körü értekezlet, melyen a jelölt személyére nézve történt megállapodás. A vasárnapi gyűlést Soó Gáspár nyitotta meg, a ki a cél ismeretése után felhívta a jelenlevőket, hogy maguk közül elnököt választanak. A gyűlés egyhangulag Soó Gáspárt választotta meg, aki ezért köszönetét fejezte ki s felhíván a figyelmet a képviselői állásnak különösen a jelen körülmények közt való nagyfontosságára, kérte a jelenlevőket, hogy egy mindenképpen méltó egyéniséget ez állásra jelöljenek. Szavát még be sem fejezhette, midőn elsőnek Szemlér Ferenc tanár elkiáltotta:

— Éljen Dr Válcnsik Ferenc.

Szavait többfelől ismételték. És

így Balázs Károly, ki az elnök felhívására az emelvényre lépett, már kifejezett óhajta talmásolásához kezdett. Előadta, hogy vele együtt többeknek — a kiknek megbízása folytán most itt áll — a gondolata egy férfi személyénél állapodott meg. Ez a férfi a bizalmat és nagyrabecsülést kiváló tehetségei, eddigi tekintélyes állásában tanúsított eredményes munkássága folytán érdemelte ki.

Ezek a tulajdonságok bátorítják őket, hogy a súlyos kötelességekkel járó képviselői állást e férfira merjék bízni. De egy körülményre mégis figyelmezteti. E városnak egy árva gyermeke van és ez az iparos és kereskedő polgárság, melynek érdekeiről eddig nem gondoskodtak eléggé; Solymossy Endre volt e tekintetben az első; aki az örökségébe lép, annak főképpen ezt a munkát kell folytatnia. Ebben bizva ajánlja ő is Válcnsik Ferenc dr jelölését.

Miután más felszólaló nem volt, az elnök felkérte a gyűlést, válasszon küldöttséget a jelölt meghívására. A gyűlés erre Csillag József indítványa folytán G o t t h á r d János polgármester vezetésével egy husz tagu küldöttséget választott, mely csakhamar a jelölttel tért vissza, a kit megjelenésekor Soó Gáspár elnök üdvözölt, kifejezve a gyűlés egyhangu megállapodását.

Válcnsik Ferenc első szavaival azt a hálát és köszönetet fejezi ki, a mely az ő lelkét a polgárság e bizalmának a megnyilvánulásánál elfogja. Nála szokatlan elfogultsággal jelenti ki, hogy szülővárosáért és nemzetéért küzdeni akar. Erre azonban nem — amit üdvözölő szavaiban a gyűlés elnöke is hangsúlyozott — kiváló tehetsége folytán érzi magát hivatottnak, hanem mert tudja, érzi, hogy becsületességét és jellemzőségeit mindig megőrizte s ezekre a tulajdonságokra e válságos időkben kiválóan szüksége van a közérdeknek. Jól tudja, hogy nehéz viszonyoknak nézhet elébe, e régóta húzódo, áldatlan válság kifejlése még bizonytalan. De ő bármilyen megbóbáltatásokkal bátran fog szembe szállani, azzal a rendületlen huzaszeretettel, melyet az alig mult küzdelmes évek is eléggé próbára tettek volt. Híve az önálló vámtérület, az önálló magyar nemzeti bank és önálló magyar hadsereg elvének, ezek megvalósítását mindig követelni fogja. A nagy állami célokért való küzdelmen kívül nem fog megelégedni Székelyudvarhely város számos sürgős érdekeiről sem. A mandátumért is máshol a siker kilátásaival vehette volna fel a küzdelmet nem egy alkalommal, de ő mástól, mint szülővárosától nem akarta azt kérni soha. Tudta, hogyha ezen a téren hivatása van, arra e város polgársága fogja elszólítani. Ezért a polgárságért ő is hálás szívvel fog tenni és munkálkodni mindig. Azt vallja, hogy a magyarság fenntartói, a műveltség zászlóvivői a városok polgársága. Ezért s főképpen szülővárosa kereskedő és iparosztályaért száll sikra ő is, ettől a céltól el nem tántorodik s innen eltávozni soha sem fog.

A gyűlés ezután a részletes programbeszéd megtartásának idejét a jövő vasárnap, vagyis 20-án délután 3 órára tűzvé ki, a jelölt éltetésével befejeződött.

Halál küszöbén.

— Óvakodjunk a kölcsönkönyvektől és a bélyeggyűjtéstől. —

A híres francia orvos, Brouardel alkotta meg ezt a szót: „kikerülhető” betegségek. Már apáink is ismertek természetesen oly betegségeket, melyek megelőzhetők és elkerülhetők, mint a milyen p. o. a lepra volt, de már a tifusszal és más betegségekkel, melyeknek okait és eredetét nem ismerték, képtelenek voltak megbirkózni. Azóta azonban az orvostudomány óriási lépésekkel haladt előre, úgy hogy ma már nemcsak a megelőzhető betegségek sora szaporodott meg, de kilátás van arra is, hogy egykor majd minden betegség megelőzhető lesz.

Tudjuk, hogy éppen ezek a megelőzhető betegségek a közegészségügyi tudomány és a közegészségügyi rendszertnek a tulajdonképpeni tárgyai, ezeknek ismerete és magyarázata érdekli leginkább a laikusokat. A nagy közönségnek abból edeskeves haszna van, ha ismeri is a tüdőgyulladás vagy a szívbajok tüneteit, mert ezeknek gyógyítására csak a szakértő orvos képes, a kinek az alkalmas és minden esetben változó gyógyszer javallata előtt hosszu ideig kell vizsgálnia és kímélnie a beteget. Ellenben mindenkire nézve fontos azoknak a betegségeknek okait és tüneteit ismerni, a melyektől őrizkedni módunkban van.

Amde az ily betegségeknek egyik, leggyakoribb terjesztő közege a kölcsönvett vagy kölcsönadott könyv. Egy kézzől-kézre adott, vagy a kölcsönkönyvtárak révén sok ezer kézen megfordult könyv valóban a legártalmasabb közvetítője lehet a betegségek számtalan mikrobáinak s szerszáma sincs azoknak az eseteknek, melyekben a könyvkölcsönző intézetek által forgalomba bocsátott, óndondász könyvkereskedőtől vásárolt könyv, sőt faluhelyen egy-egy kézzől-kézre vándorló kalendárium is halálos betegségek csirait csempészte be különben virágzó egészséggel rendelkező családokba.

Trousseau, Dieudafoy és mások sok példát említenek erre, megtörtént tények alapján. De vegyünk csak egy tipikus esetet a sok közül. Valaki — tegyük föl — skarlátban fekszik, tehát oly betegségben, mely önmagában is veszélyes, de különösen veszélyes a vesét, a szívet megtámadó komplikációinál fogva. De vegyük a legenyhébb esetét a skarlátban, a mikor az üdülő páciens már irni és olvasni képes és mivel halálhatná meg inkább barátainak, látóinak állapota iránt tanúsított érdeklődését, mintha az épen olvasott vagy talán valamelyik jóakarója figyelmessége révén kapott érdekesítő könyvet néhány köszönő sorral visszaküldi! Meg se gondolja, hogy talán ép most „hámlik”, — ujjairól, kezeiről bőrcsufatok válnak le, melyeknek apró foszlányai befészkelődnek a könyv vagy irás lapjai közé s észrevétlenül megfertőzik azt, a kinek kezeibe van szánva. A könyvet vagy levelet forgató jóbarát nem is sejtí, mi oka annak, hogy másnap erős lázzal, torokfájással ébred s két nap mulva az orvosok által jól ismert kiütések lepik el testét. Lehetett a ragályozó betegség a lábba-dozó betegnél esetleg igen szolid,

jóindulatu lefolyásu, azért semmi sem zárja ki azt, hogy arra nézve, aki megkapta, súlyos, sőt halálos végű legyen s általa még tovább is terjedjen. Legtöbb esetben nem is képzelik, hogy honnan került fel egyszerre a betegség, egy mindenfelől teljesen elszigetelt községben, a hol úgy lehet, évtizedek óta hírése hallották a skarlátban. Ugyan ki gondolna az 5—600 kilométer távolságból érkezett könyvre vagy levele.

Ezekből is elképzelhető, milyen veszedelmes kedvtelés lehet még az újabbán nálunk is annyira felkapott bélyeggyűjtés. Ezekről a bélyegekről tudvalevő, hogy nemcsak Európából, hanem a világ minden tájáról, Ausztriából, Afrikából sőt Ausztráliából is jönnek hozzánk. Igen tanulságos erre nézve egy német orvos esete, a ki egyszer csak észrevette, hogy szakála megkeményedett, összeomosodott. Honnan eredhetett ez a titokzatos betegség? Annyit tudott ez az orvos, hogy hasonló betegség ismeretlen egész Németországban, Franciaországban, sőt Európa többi részében is. Fölkereste a hírneves specialistát Unnat, a ki gondos vizsgálat után úgy találta, hogy itt egy Columbiában honos sajátságos betegségről van szó, a mely rendes körülmények között nem ugyan a szakáll, hanem az asszonyi haját támadja meg s azt olyan keményté teszi mint a kő, innen neve is piedra (spanyolul — kő). Kiderült aztán, hogy az orvos épen Columbiából kapott elhasznált bélyegeket, a melyek közül egyik, úgy látszik magával hozta a tengeren át a betegség okozó gomba egy mikroszkopikus parányát.

Ilyen eset azonban száz meg száz is van és különösen hatványozott jelentőséget nyer a könyvforgalom révén, már csak azért is, mivel az általános műveltség terjedése folytán fölbredt olvasási kedv nagyban növeli az ily módon terjedő betegségek veszélyét. A középkorban bizonyára ily veszély kevésbé lett volna elképzelhető, ámbár nem lehetetlen, hogy az ebben az időben oly sűrűn fellépő s rettenetes áldozatokat követelő járványok egy részét is a középkori kézirat-tekercek hurcolták szét.

A nyilvános könyvtárak, az irodalmi műveket olcsóbban hozzáférhetőkké tevő óndondász vagy antikvár üzletek kétségkívül jelentékeny, sőt föl nem becsülhető szolgáltatásokat tettek az emberi polgárosodásnak. De itt is beigazolódtott az, hogy a mi tegnap még igazság volt, az ma már tévelygés lehet. Kinek kellett volna például husz év előtt még az utakat jelző póznák? Kinevelték volna, a ki ilyenekkel rakta volna meg az utakat, mert természetesen abban az időben ezeken az utakon csak az járt, aki szegről-végre ismerte az ösvény minden pontját, minden fordulóját. De felvirradt a bicikli korszaka, az automobil virágkora s azóta mindenki természetesnek találja, hogy „Figyelem!” „Veszélyes!” s más hasonló jelzésű intő táblákkal óvják a tájékozatlan utast a rá leselkedő veszedelmek ellen.

Éppen így vagyunk a könyvekkel is. Bizonyára botorság volna a közegészség érdekében fátylát ragadnunk s máglyákká halmoznunk föl a világ minden ócskakönyvét. De

nem is szükséges ezt tennünk; elég a fertőtlenítésnek egy oly módjához folyamodnunk, mely a könyv rongálása nélkül külsőleg, belsőleg képes ezt megtisztítani minden betegséggerjesztő csirától.

A feladat azonban nem könnyű és egészen más eljárást kíván egyes köteteknek és ismét más egész könyvtáraknál. Itt vannak például az iskolai könyvtárak, a melyek ingyenesek lévén, számos egymást követő nemzedéknek érdekeit vannak hivatva előmozdítani, szellemi szükségleteiket táplálni. Föltétlenül szükséges tehát, hogy ezeknek minden kötele, minden iskolai év végén alapos fertőtlenítés alá vésessék, mielőtt új gyermek kezeibe kerülne s ezt annyival inkább, mert a serdületlen gyermek tudvalevőleg még sokkal fogékonyabb a fertőző betegségekre, mint a felnőtt.

De a mi kötelesség az iskolai könyvtáraknál, az még fokozottabb kötelessége az államnak és tudományos testületnek a tudományos jellegű, nyilvános vagy szakkönyvtáraknál, melyek tudvalevőleg otthoni használatra is adnak ki könyveket. A kérdés csak az, lehet-e alaposan és sikeresen, rongálás következténye nélkül fertőztetni nagyobb tömegben a könyveket? Sokan és sokáig törték fejüket egy oly fertőtlenítő szer feltalálásán, mely minden kívánalomnak megfelelően, de eddig csekély eredményt, mert a legtöbb ilyen szer vagy foltot hagyott a könyveken, vagy megrongálta, töredezőkké tette lapjait.

Csak a közelebbi években terjesztettek a párisi orvos-akadémia elé egy új eljárási módot, melynek felfedezője Berlioz s mely ugyiltszik elérte a célt. Ez a módszer abban áll, hogy a csukott könyveket több órán át form-aldehyd (formal) és éthil keverék hatásának teszik ki és pedig 90—95 fok melegben. Az eredmény tökéletes, a könyvek nem szenvednek semmit az eljárástól, főleg ha táblájukat egy iv papírral fődjük be.

Vannak ugyan akik tagadják a könyvek általi fertőzésnek, ha nem is lehetőséget, de legalább gyakoriságát s ezek azokra a kísérletekre támaszkodnak, a melyeket nemrég egy tudományos által olvasott újsággal tettek oly célból, hogy abban a Koch-féle bacillus jelenlétét konstatálják. Mivel a kísérletek véletlenül semleges eredménnyel jártak, abból sokan, kissé örömmel az i... kezdték, hogy az olvasmányok utján való fertőzés veszélye nem komoly. Ezek azonban feledik, hogy egy újság még nem könyv, és hogy ha ez esetben a kísérlet nem mutatta ki a bacillus jelenlétét, ez még teljesen nem bizonyíték a mellett, — szemben a tapasztalatból merített számos esettel — hogy ily fertőzés lehetősége nem is forog fenn.

Mindenesetre okosabban teszünk, ha óvakodunk a kölcsönvett könyvektől és magunk sem adunk kölcsön könyvet, legfőkébb úgy, ha bizonyosak vagyunk arról, hogy soha sem

látjuk viszont. S mivel szerencsére ez még a leggyakoribb eset, ez az egy még vigasztalásunkra szolgálhat. Csak hogy ezt az elvet nem lehet megvalósítani a nagy nyilvános könyvtáraknál, melyeket közpénzen tartanak fenn s melyek a nemzet osztatlan szellemi kincsei. Ezekre való tekintettel a közegészségügyi ellenőrzés hatályosabbá tételét a legerélyesebben kell sürgetnünk.

Jó Egészség.

HIREK.

Értesítés. Értesítem Székelyudvarhely választókerület képviselőválasztóit, hogy az 1899. évi 15. t.-c. 156. §-a értelmében a képviselőjelöltet ajánló s a választókerület 10 választója által aláírt ajánlatot f. hó 21-étől a választás napjáig, naponként, a délelőtti órákban hivatalos helyiségemben veszem át. Felkérem az igen tisztelt választókat, hogy bizalmi férfiakat is szíveskedjenek ajánlatukon megjelölni. *Dr. Solymossy Lajos* választási elnök.

— **Csak jöjjenek!** Csak jöjjenek az irtóharccal a darabontok! Bécsből azzal akarják ijeszteni a függetlenségi pártot, hogyha behódolni nem akar, akkor megkezdődik ellene az irtó háború. Ezt ordítja a Neue Freie Presse. Bécsből akarják a 67-esekkel, a darabontpártolókkal letörni a negyvennyolcasokat. Ezt a hőharmukat természetesen a híres darabontok, a magyar nemzet megvetett alakjai vállalják. Ha Andrassy engedményeket tud kicsikarni, akkor ő lesz a letörő-vezér, ellenben egy parlamenten kívül álló politikus jönne, aki felosztja a képviselőházat és hangzatos jelszavakkal, melyeket már a darabontok is viseltek, új választásokat csinálnak. A döntést még e hónapra tervezik. A függetlenségi párt és a nemzet ezzel szemben csak nevet. Neveti a Bécsi copfot és a darabontok naiv hitét, hogy Magyarországon a nemzet ilyesmikre kapható lenne. Majd meglátják csak jöjjenek!... Várjuk.

— **A tisztii főügyész nyugdíj-ügye.** Udvarhelyvármegye törvényhatóságának nyugdíjválasztómánya tegnap, szerdán d. e. 11 órakor Sebesi János dr. alispán elnökle alatt tárgyalta a képviselővé jelölt Válcstik Ferenc dr. tisztii főügyész nyugdíjazás iránt beadott kérését. A választmány úgy határozott, hogy a kérés teljesítésére elég okot nem lát, mivel a kéréshez csatolt orvosi bizonyítványból nem tűnik ki, hogy a főügyész egészségi állapota őt hivatalának viselésére akár végképpen, akár csak tartósabb időre is képtelenné tenné.

— **Vármegyénk iparfejlesztő bizottsága** tegnap délután 4 órakor Ugron Ákos főispán elnökle alatt ülést tartott. A főispán meleg szavakban emlékezett meg Solymossy Endre országgyűlési képviselő, a bi-

zottság nagytevékenységű tagjának hirtelen haláláról. Szavainak hatása alatt a bizottság Solymossy emléket jegyzőkönyvében megörökíteni határozta el. Ezen kívül egyes kéréseket tárgyaltak s megválasztották az iparos tanoncok elhelyezését intéző bizottság tagjait. Az ülés lefolyására még visszatérünk.

— **Tisztiiügyészi választás előtt.** A Válcstik Ferenc tisztiiügyész képviselővé jelölésével már is megindultak a különféle kombinációk az utód személyét illetőleg. A mint értesülünk, Hínlédar Fels Ákos, Pál Ernő és Vass Lajos székelyudvarhelyi ügyvédek és Dr. Pálffy Ferenc diószentmártoni ügyvéd, Kisküüllőmegye tb. tisztiiügyészt emlegetik, mint komolyabb aspiránsokat.

— **Kobátfalvi Nagy Sándor.** Irigység nem volt benne. Egész életét faluja boldogítására szentelte. Az egyszerű falusi embertársak ügyes-bajos dolgait végezte — ingyen, jutalomvárás nélkül. Családot nem alapított, gyermekei nem voltak. Faluja volt otthona, gyermekei a község apraja-nagyja. Így ismerte és szerette mindenki Nagy Sándor birtokos tej- és fogyasztási szövetkezeti könyvelőt Kobátfalván és vidékén, melynek lakói még halóporában is sokáig áldani fogják a derék, nemesszivű igazi székely embert. E hónap 13-án reggel 3 órakor aztán, mikor csendes pihenés után felébredt, öltözködés közben hirtelen szélütés érte, hanyat esett és életének 51-ik évében — örökre elszenderült. „Sírunk Sándor... — így szól a gyászjelentése — megsírat még a madár is, melynek dalát a mezőkön annyiszor hallgattad... De megnyugszunk Isten akaratában, mert hitünk mondja: mi még találkozzunk“. Temetése kedden, e hó 15-én a község és vidék megható részvétele mellett, az unitárius szertartás szerint történt meg. Nyugodjék csendesen! Emléke sokáig élni fog Kobátfalván és vidékén az egyszerű, becsületos falusi székely nép szívében. Annak a népnek, mely késsőre szeret, de akit igazán megszeretett, soha sem feledi el, ahhoz hűtlen nem lesz.

— **Gondolatolvasás falub.** Ugy értesülünk, hogy vármegyénk egyes községeit valami „gondolatolvasó“ boldogítja. Felvilágosodott, művelt ember előtt egészen bizonyos, hogy az ilyen és hasonló dolgok, csakis pénzpumpolási eszközök; minden pozitív alap nélkül. A könnyen hívő falusi nép azonban csakugy tódul a „látnok“-hoz és amugy is szűken tellő filléreit garmadába gyűjti a „gondolatolvasó“ öblös zsebeibe. Közigazgatási hatóságunk feladata, hogy a jóhiszemű nép kizsákmányolását minden rendelkezésére álló eszközzel megakadályozza. Jó lesz eber figyelemmel kísérni az ilyen és ehhez hasonló alakokat.

— **Steiner helyett Stein.** Folyó hó 10-iki, csütörtöki számunkban a vármegye közigazgatási bizottságáról szóló tudósításba — tévedés folytán — oly hiba csuszott be, amely könnyen félreértésekre adhat alkalmat. Azt ennéllogva helyreigazítjuk. A kir. tanfelügyelő jelentésében ugyanis

nem a parajdi Stein-féle korezmárol volt szó, mint a melyben iskolás gyerekek lerészegedtek volna. A jelentésnek ez a része a Steiner Salamón ugyancsak parajdi korezmájára vonatkozott.

— **Elnapolt mulatság.** A zetelaki ifjuság folyó hó 20-ikára tervezett kosaras táncmultságát, mely iránt a nagyközség társadalma és a vidék előkelősége is élénken érdeklődik, e hónap 27-ikére (vasárnapra) halasztották el.

— **A realiskola tornaünnepélye.** A helybeli áll. főrealiskola 13-án, vasárnap tartotta meg szokásos tornavizsgáját. D. e. a Budváron, a katonai lövöldnél cellővő verseny volt. Városunkban ez iskolai cellővő az első és egyesek máris kiváló ügyességet tanusítottak. Ez legnagyobb részben Dobó Zoltán tornatanító érdeme. Az első díjat, egy arany kézelő gombot: Csoboth Elemér VIII. o. t., a másodikat egy arany nyakkendőűt Haberstumpf Gyula VII. o. t., a harmadikat egy ezüst írónt Schömer Ottó VII. o. t. nyerték a honvédelemügyi miniszter ajándékából. Ezen kívül még számos érmet osztottak ki. D. u. 5 órakor a főrealiskola udvarán volt tornaverseny, melyen csapat-tornázást és egyéb tornagyakorlatokat mutatott be a tanuló-ifjuság. Ez alkalommal is számosan nyertek ezüst és bronz-érmet. A verseny befejezése után az ifjuság és a nézőközönség tánca perdült, a mely teljes jó kedvben a késő éjjeli órákig eltartott.

— **A kollegium évváró ünnepélye.** A székelyudvarhelyi ref. kollegium évváró ünnepélye f. hó 13-án, vasárnap d. u. 3. órakor a közönség élénk érdeklődése mellett folyt le. Az ünnepélyt az ifjusági énekkar vezette be, utánna a zenekar adott elő népdalegyveleget. Ezután Gönczy Lajos igazgató mondotta el terjedelmes jelentését az iskolai év történetéről, majd a különböző alapokból az egyes kiválóbb tanulókról részlete beszámolt a jutalmakat osztotta ki. Az ugyan itt megtartott zenepályázaton a következő tanuló nyertek jutalmat: A hegedűpályázaton: 4 aranyat Doros Gábor, 3 aranyat Molnár Károly VII. oszt. tanuló, 2 aranyat Schmidt Károly VIII. oszt. tanuló, 8 koronát Keresztes Károly VIII. oszt. tanuló, 8 koronát Kovács Ferenc VII. oszt. tanuló. 5—5 koronát. Kertész Béla II. oszt. és Kovács Jenő VIII. oszt. tan. Wolf Dániel IV. oszt. tanuló szintén 5 koronát. Mely hegedűvel Méburger Frigyes IV. oszt. tanuló, gondonkával pedig Keresztes Károly VIII. oszt. tanuló pályázott és nyert 1—1 arany jutalmat. Zene és ének-elméletben való jártasságáért Kertész Béla kapott 10 korona jutalmat. A nagy bőgő kezeléséért pedig Kovács Jenő 1 aranyat. Az énekpályázaton Palló Imre VII. o. t. 1 aranyat Török József V. o. t. és Kerestély István VI. o. t. 5—5 korona, Kállai Károly III. o. t. 4 korona jutalmat kapott A jutalmak gróf Haller Lujza, gróf Haller Jánosné, a tanárikar, Nagy Elemér, Bakóczy Károly és Dávid Lajos adományából, a Gyártás Domokos-, Farcádi- és Dániel-féle alapítványokból kerültek ki.

— **Iparos-segédék mulatsága.** A magyarországi cipész-, eszmadia munkások szakegyesületének székelyudvarhelyi csoportja, saját könyvtár-alapja céljaira folyó hó 27-én a Gergely-féle sósfürdő fedett helyiségében világpostával, sziperintin és konfetti dobással egybekötött zártkörű táncestélyt rendez személyenként 1 koronás belépési díjjal.

ORBÁN NAGY ÉS TAMÁS

elsőrangú cipőraktára Székelyudvarhelyt, Kossuth-u. 12. sz.

Elismert szilárd és elegáns készítményű női, uri és gyermek-cipők.

Olcso szabott árak. Képes árjegyzéket díjtalanul küldenek.

Valódi Kobrak-cipők gyári raktára.

viszonyoktól függ. A legnagyobb hasznát a gyümölcsfák hezzák, azonban ezeket nem lehet mindenütt előnyösen alkalmazni, nem is felelnek meg mindenütt a célnak, miért is sok helyütt árnyék- vagy sorfákat kell ültetni. A gyümölcsfák közül a dió, alma, körte, cseresznye és szilva hozza a vidéknek a legnagyobb hasznát és ezek közül nagyobb ültetvényekhez első sorban az alma, szilva és dió ajánlható; végtelen vagyont lehetne ezen három gyümölcsfajból meríteni, ha sok tájék területeit ezen három gyümölcsfajjal beültetnék és óriási hasznát hajtának a diódőségek ott, a hol jelenleg dombokon, hegyoldalakon csak juhlegelők léteznek, a mely területek a diótermelések részére mintegy teremve vannak. A dió valamennyi gyümölcs között a legjobb kivitelű cikk és hónapokon át jól eláll, anélkül hogy kárt szenvedne. A nagyban vásárlók csak oly helyeket látogatnak, a hol nagy kivitel van. Árnyék-, sorfák nagy számban és mindenütt ajánlhatók. — Szép árnyék elérésére, nem tulsűrű ültetvények ajánlatosak, olyanok, melyek a lég szabad mozgását nem gátolják. — Sűrű árnyékot nyújtanak: a gesztenye, dió, szilva, hársfa, nyárfa, Ailanthus, Juglans americana, Catalpa és kőrifafa; félárnyékosak: az akác, Gleditschia, Celtis, jezenye-nyárfa és pyramisakác. — Sovány száraz és rossz talajban még mindig jól megterem az akác, kőriféle jávor, Gleditschia, Ailanthus, hársfa, szilva és nyárfa. Jó talajban ugy a felsorolt fajok, mint minden más fa megterem. — Nedves talajban jól megterem a fűz, kőrifafa, égerfa és nyárfa; sövényekhez és élő kerítések-

hez a legjobbak: az akác, Gleditschia, Maclura, galagonya, fűz és bokorbükk, továbbá a tülevelűek, mint a fenyők, vörösbörök, tiszafa és életfák kiváló szépek.

KÖZGAZDASÁG

Az Udvarhelyvármegyei Gazdasági Egylettől.

165—1909. szám.

Meghívó.

A gazdasági egyesület választmánya f. hó 23-án d. e. 10 órakor a vármegyeház kistermében ülést tart, melyre a tagok tisztelettel meghívattak.

TÁRGYSOROZAT:

1. Folyó ügyek.
 2. Esetleges indítványok.
- Szekelyudvarhely, 1909. évi június hó 15-én.

Az elnökség.

Mint hogy kilátás van arra, hogy a kirendeltség vezetője Dr Koós Mihály ur is megjelen az ülésen, kérjük a választmány tagjait a minél számosabb megjelenésre.

Kiadja: Betegh Pál villam-motoros könyv- és újságladó intézete.

Ne feledje el

hogy a hirdetések hasznára lesz.

Aki nálunk hirdet annak sikere van!

A hirdetés szövegezésében szívesen segítünk; kívánatra kliséit is beszerzünk.

Hirdetőinknél a „Szekely-Udvarhelyi”-re hivatkozni sziveskedjék.

— Papirost és írószert csak papir kereskedésben vásároljunk, mert ott jobbat, szebbet és olcsóbban vehetünk.

Magyar Könyvveteli Folyóirat

havi folyóirat a könyvveteli ismeretek fejlesztésére. Főszerkesztők: Karpáti Béla és Trautmann Henrik. Társzerkesztők: Kuntner Róbert, Szél Jenő, Zsengler Manó. Megjelenik minden hó első napján egy és fél ivnyi terjedelemben. Előfizetési ára egy évre 8 K, fél évre 4 K. Egyes szám ára 80 fillér. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, IX., Meszler-u. 27. Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhiv.

1848 eredeti angol, francia és amerikai toalettmódellet közöl a **BUDAPESTI BAZÁR** egy évfolyamában. Előfizetési ára: **negyedévre 2 korona.** Ingyen mutatványszámot küld a „**BUDAPESTI BAZÁR**” kiadóhivatala Budapest, VIII. Baross u. 22. (Budapesti Bazár-ház.)

BOR!

Fernengel Gyula szekelyudvarhelyi bormagykereskedőnél

a legjobb minőségben, nagy választékban és legelőnyösebb árak mellett nagyban és kicsinyben kapható.

MIERT

nem előfizetője Ön is

AZ ÜZLET

című szaklapnak? Mert nem ismeri, mert nem tudja, hogy ez a legjobb magyar kereskedelmi szaklap. Két korona csak egy negyedévre e lapnak előfizetési díja.

Aki e csekély összeget „AZ ÜZLET”-re rászánja, az jó üzletet csinált. Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal Budapest, V., Széchi, 12. sz.

IZÉLES! JO KIVITEL! MÉLTÁNYOS ÁRAK!

DIVATOS ÉKSZEREK.
FÜLBEVALÓK, KARKÖTŐK, NYAK-ÉNEK, GYÜRÜK, MELLTUKOROK, LANCZOK, ZSUSZUK, ÉVŐSZÁMOZÓK, ÉZÜST DISZTÁRGYAK, LEGNA-GYÖBB VALASZTÉKA ÉS BESZERZÉSI FORRÁS!

ZIRNER TESTVÉREK
UTODA, 1527. MŰGÉ
BUDAPEST, IV. VACZI-UTCA 5.
SZEMBEN A KRISTÓFFERREL! PONTOS CZIMRE ÜGYELJÜNK!
ALAPÍTOTT 1834-ben.
KELLŐ BIZTOSÍTÁS MELLETT VIDÉKRE IS SZÍVESEN KÜLDÖK VÁLASZTÉKOT.

Elvállal teljes iroda- s iskola-berendezéseket olcsó áron

SZEKELY-UDVARHELY

tiszta 48-as függetlenségi lap, Udvarhelymegye legelőnyösebb közlönye. Megjelenik hetenkint 2 szer. Előfizetési ára félévre 5 K. Elterjedtségére! fogva hirdetésekre a legalkalmasabb.

Emke Adria Rákóczy Szt-István Szepesi Ien

legjobb magyar gyártmányú díszlelvélpapírok. Ezekon kívül közönséges és finom, szines és virágos levélpapírok és borítékok, levél-kártyák, gyász- **Képes levelezőlapok** 20-féle helybeli felvétel, levélpapírok stb. Nagy választék tájképes virágos, genre, művész- és alkalmi kártyákból és üdvözlő jegyekből

Állandóan kaphatók mindenféle

kész nyomtatványok.

u. m. községi, körjegyzői, szolgabírósi, végrehajtói, ügyvédi, lelkeszi, iskolai, üzleti és különféle magánügyi nyomtatványok.

NYOMTATVÁNYRAKTÁR

KÖNYVNYOMTATÓ- ÉS KÖNYVKÖTŐ-INTÉZET

BETEGH PÁL

KÖNYV-, ZENEMŰ- ÉS PAPIRKERESKEDÉS

Szekelyudvarhelyt, Kossuth-utca 31. (saját ház)

Mindenféle színű, nagyságu, súly és minőségű irodai és író-

PAPIROSOK

vonalzott és sima levélpapírok, vonalzott és rovatos papírok, rajzpapírok, írógéppapírok, csomagoló és selyempapírok, másolópapírok, itató-papírok, szűrő-papírok, torta- és befőző-papírok, könyvkötő-papírok és papírkülönlegességek. Kártyapapírok.

Lemezpapírok minden sulyban. hangjegypapírok. Sorvezetők.

Irkák, füzetek,

jegyzetkönyvek, hangjegyfüzetek, rajzfüzetek, vázlatkönyvek, rajzminták, szépírási és rondírási minták. Olcsó legyező-faldiszkek, klozetpapírok, szivarkahüvely, szivarka s névjegytárcák Dohány- és szivartárcák bőrből és fémből. Bőrtárcák, pénzes-erszények, okmány és írománytáskák.

Ajánlja modern gépekkel szakszerűen berendezett villam-motoros

KÖNYVNYOMDÁJÁT

mindenféle könyvnyomdai munkák, u. m.: művek, füzetek, táblázatok, hatósági és üzleti nyomtatványok, meghívók, eljegyzési és esküvői kártyák, névjegyek, falragaszok, körlevelek, gyászjelentések stb. pontos és jutányos áron való elkészítésére. Ajánlja továbbá

könyvkötészetét

honnan izléses munkák a legrövidebb idő alatt olcsó áron kerülnek ki

Acéltollak, rondtollak, üveg-tollak, tollszárak, disztollszárak. **Írók,** fekete, szines és másoló-írók, notes írók, csavarírók (crayonok), zsebírók, csavaríróbetétek, íróvédők, íróhegyezők. **Kréta**k, iskolai, kávéházi és fajelző kréta, szines kréta. **Tinta**k, legjobb irodai és másoló tinta, szines, vegy- és ruhajelző-tinták, bélyegzőfesték, tus, meza, foltisztító, bronz.

HEGEDŰ, hegedűvonó, hurok, hegedű-iskola, hegedű-alkatrészek. Gramophon és fonográfok, lemezek és hengerek. **Dangoló-sípok** és **órnák.** Monogramok fehérnemű és levélpapírjelzésre. Kézi nyomda. — Különböféle bélyegzők, pecsétnyomók, pecsétjegyek, pecsétviasz, festékpárnák, ostyák. Ajtóablak és névfeliratok öntött fémből, erdészkalapácsok gyári áron.

A hazai és külföldi jeles írók művei, ifjusági iratok és képeskönyvek folyton vannak készletben. Teljes „Magyar Könyvtár”. A szekelyudvarhelyi **középiskolákban** és a városi és megyei **elemi népiskolákban** használatban levő **összes tankönyvek** raktára. Szótárak, térképek, naptárak, imakönyvek, albumok, emlékkönyvek, üzleti bíró könyvek, főkönyvek, pénztárkönyvek, naplók, jegyzőkönyvek, másolókönyvek, bevásárló könyvek, zsebkönyvek (notesek), pénztártömbök (Block), bárcák és szelvénykönyvek.

Körzők,

vonalzó, háromszögek, szögmérő, rajzdeszkák, tolltokok, itatódeszkák, olaj-s zfesték minden színben. Ecsetek. Irodai és zsebtintatartók, disztintatartók, tollállványok, szivacs-csésze, író-mappák. Legjobb dörzsmézőgák, gummiszalagok. — Rajz-zögek, szönyeg szegek, kapesok stb

Postatakarék-pénztári chekk-clearing száma 10,489

Nyomatott Betegh Pál villam-motoros könyvnyomató intézetében Szekelyudvarhelyt 1909.